

NA OBISKU PRI BIBLIOTEKARJIH
NEMŠKE DEMOKRATIČNE REPUBLIKE

Janez Logar

V dneh 18. in 19. marca 1964 je bil v Berlinu ustanovni kongres Nemške zveze bibliotek (Deutscher Bibliotheksverband), enotne bibliotekarske organizacije za Nemško demokratično republiko.

Zveza bibliotekarskih društev Jugoslavije me je poslala, da jo na tem kongresu zastopam. Naročilo naše Zveze sem sprejel z veseljem, saj sem vedel, da imajo v NDR dobro razvito bibliotekarstvo, vzorno organizirano bibliotekarsko šolstvo in Centralni inštitut za bibliotekarstvo, svojevrstno institucijo, katere ustroj bi bil še posebno rad spoznal. Upal sem, da bom s poti prinesel domov koristne informacije ne le o poteku kongresa, marveč tudi o drugih bibliotekarskih vprašanjih, kot so: organizacija bibliotečne mreže, delovanje Centralnega inštituta za bibliotekarstvo kot centralne matične ustanove, šolanje bibliotečnih delavcev itd.

V tem pričakovanju se nisem zmotil. V Berlin sem prispel pozno zvečer dne 17. marca. Ne da bi bili vedeli drug za drugega, sta se z istim vlakom pripeljala tudi delegata iz Prage: Josef Hušek, predsednik centralnega knjižničnega sveta ČSSR, in Jaroslav Lipovský iz ministrstva za prosveto. Pri vlaku nas je čakala gospa Eva Maria Stelzer, asistentka glavnega direktorja Nemške drž. biblioteke, v kolodvorski hali pa sta nas sprejela glavni direktor Nemške drž. biblioteke Horst Kunze in direktor Centralnega inštituta Gotthard Rückl.

Že prvi stik z nemškimi kolegi je bil prisrčen in tovariški. Povabili so nas na večerjo v rotovško klet. Tam smo se seznanili še z nekaterimi nemškimi kolegi ter z drugimi delegati. Bibliotekarje Sovjetske zveze je zastopal dr. Viktor Ivanovič Šunkov, direktor Fundamentalne biblioteke za družbene vede AN SSR, iz Madžarske sta prišla tovariša dr. Sándor Székely iz Dokumentacijskega centra za medicino, tajnik madžarske Zveze bibliotekarjev, in član njenega izvršnega odbora Béla Kéki, pomočnik direktorja Centralne tehnične biblioteke; Matico slovaško je zastopal njen direktor Juraj Paška. Naslednji dan je prispela še direktorica bolgarskega Inštituta za bibliotekarstvo in obenem tajnica bolgarskega bibliotekarskega društva Todora Topalova.

Po zaslugi nemških kolegov, zlasti entuziastičnega bibliotečnega delavca g. Rückla in njegovega smisla za natančno organizacijo sem dobil v Berlinu v kratkem času mnogo informacij in vtisov o bibliotečnih institucijah NDR in o drugih bibliotekarskih vprašanjih. Seveda sem sprejemal te vtise in podatke v naglici in dokaj neurejeno. Sodim, da bi bilo prav, če bi jih za pričujoči informativni sestavek nekaj izbral in uredil ter tako podal kratko informacijo:

1. o ustanovnem kongresu Nemške zveze bibliotek;
2. o Nemški državni biblioteki v Berlinu (Deutsche Staatsbibliothek);
3. o bibliotekarskem šolstvu v NDR;
4. o Centralnem inštitutu za bibliotekarstvo;
5. o obisku v okrožni knjižnici v Potsdamu.

1. Ustanovni kongres Nemške zveze bibliotek

Kongres je potekal v lepi zborovalni dvorani Nemške državne knjižnice. Program prvega dne je obsegal dva referata z diskusijo; drugi dan dopoldne je bila razprava in končna formulacija statuta in pravilnika, za njo volitve centralnega vodstva, vodij pokrajinskih delovnih skupin (podružnic) in strokovnih komisij; popoldne so se izvoljeni člani zveznih organov predstavili kongresu. Prvi dan so delegacije in gostje po uvodnem referatu lahko izročili pozdrave svojih organizacij in ustanov. V imenu Zveze bibliotekarskih društev Jugoslavije sem pozdravil novo Nemško zvezo bibliotek, ji zaželel uspešno delo in izrazil željo po nadaljnjih stikih med nemškimi in jugoslovanskimi bibliotekarji.

Vodilni referat na kongresu je imel glavni direktor Nemške državne biblioteke v Berlinu prof. dr. Horst Kunze o temi: Nacionalni pomen in naloge Nemške zveze bibliotek. V strokovno, ideološko in zgodovinsko dobro podprtem referatu je uvodoma podal strnjen pregled nemškega bibliotekarstva do konca druge svetovne vojne in prikazal naloge, ki so čakale nemške bibliotekarje v sedanji NDR po padcu nacizma. Biblioteke je bilo treba očistiti nacistične literature, vzgojiti nove kadre in vzpostaviti gosto mrežo splošnoizobraževalnih knjižnic. Skraja so kar po kratki — administrativni — poti skušali odstraniti razkol, ki je bil v prejšnjih desetletjih ustvarjen med splošnoizobraževalnim (ljudskim) in strokovnim ter znanstvenim knjižničarstvom. Hoteli so na hitro ustvariti *enotno* bibliotekarstvo, ki naj bi služilo ljudski izobrazbi v najširšem pomenu besede, razvoju nacionalne kulture, znanosti in tehnike. Vse bibliotekarstvo so podredili nemški upravi za ljudsko prosveto, po ustanovitvi republike pa ministrstvu za ljudsko prosveto (Ministerium für Volksbildung). Ta poskus se ni posrečil, tradicija je bila premočna in razmere za tak revolucionarni korak oz. skok še ne zrele. Z vztrajnim delom upravnih organov, ki so postopoma podrejali znanstvene in strokovne biblioteke ministrstvu za visoko šolstvo, so se ob intenzivnem sodelovanju bibliotekarjev čedalje točneje začrtavale posebnosti obeh velikih vej bibliotekarstva — pa tudi skupne naloge, ki obe vrsti povezujejo.

Za razvoj splošnoizobraževalnega bibliotekarstva v NDR je posebnega pomena leta 1950 ustanovljeni Centralni inštitut za bibliotekarstvo,

ki je pozneje od ministrstva za ljudsko izobrazbo prevzel organiziranje in vodstvo vsega znanstveno-metodičnega dela za razvijanje splošno-izobraževalnega bibliotekarstva v NDR. Hkrati so po okrožjih in okrajnih okrožne in okrajne knjižnice prevzele od ustreznih nižjih upravnih organov skrb za razvijanje bibliotekarstva na svojem področju.

Leta 1952 se je Centralnemu inštitutu odvzela skrb za šolanje kadrov. Ustanovljene so bile nove bibliotekarske šole v Leipzigu in Berlinu.

Nemško zvezo bibliotek, je izvajal referent, čakajo velike naloge ravno pri prizadevanju, da se v bodoče res ustvari močno enotno bibliotekarstvo z diferenciranimi nalogami. Zdaj je stanje tako, da npr. Sekretariat za visoko šolstvo nima pravega pregleda nad specialnimi bibliotekami po ustanovah, ki mu niso podrejene, Ministrstvo za kulturo pa ne nad sindikalnimi knjižnicami — in tako v planu za 1959—64 ti dve vrsti knjižničarstva nista bili zajeti. Splošno pa se priznava, da je knjižničarstvo pri gradnji socializma in oblikovanju človeka — člana socialistične skupnosti — nepogrešljivo; zato mu nalagajo večje in večje naloge. Da bi te naloge moglo uspešno opravljati, knjižničarstvo *ne sme biti* ločeno po resorih in razdeljeno po različnih bibliotečnih mrežah. Delo za uresničitev enotnosti in enotnega vodstva knjižnic bo ena prvih nalog Nemške zveze bibliotek.

Popoldanski referat o statutu in delovnem programu Nemške zveze bibliotek je imel direktor Centralnega inštituta za bibliotekarstvo Gotthard Rückl. Razložil je statut, ki smo ga dobili vsi udeleženci že tiskalnega v roke, in predlagal neke manjše spremembe. Iz njegovih podatkov smo razvideli, da računa Zveza po sedanjem stanju na članstvo okrog 950 splošnih javnih, 550 sindikalnih, 600 znanstvenih in 200 upravnih bibliotek in bibliotek raznih organizacij. Statut je kratek in jasen. Naloge izvršuje Zveza s pomočjo centralnih organov (občni zbor, prezidij in prezident, kontrolna komisija), ki so jim v pomoč podružnice, strokovne komisije in sekcije. Podružnic bo 15; komisij trenutno 7: komisija za znanstveno raziskovanje in propagando bibliotekarstva; komisija za informacije, dokumentacijo, bibliografijo; komisija za planiranje in statistiko; komisija za pravna vprašanja; komisija za gradnjo in opremo; komisija za racionalizacijo in standardizacijo; komisija za strokovni naraščaj in nadaljnje izobraževanje kadrov. Po potrebi se bodo lahko snovale sekcije, ki bodo obravnavale specialno problematiko posameznih vrst bibliotek.

Po delovnem programu za leto 1964 je prezidij odgovoren, da se podružnice in komisije formirajo do srede leta 1964; tudi preostale naloge Zveze za leto 1964 so točno določene in datirane in pri vsaki je navedeno, kdo je za izpolnitev odgovoren. In naštete so obilne naloge.

Za prezidenta Nemške zveze bibliotek je bil izvoljen glavni direktor Nemške drž. biblioteke prof. dr. Horst Kunze, za sekretarja direktor Centralnega inštituta za bibliotekarstvo Gotthard Rückl; ta je dobil nalogo, da organizira pisarno Zveze s stalnim vodjem in tajnikom pisarne.

Kaže, da bo Zveza nemških bibliotek obsegla in združila v enotno organizacijo vse bibliotekarstvo v NDR. Kongresa se niso udeležili samo zastopniki večjih znanstvenih in splošnoizobraževalnih bibliotek iz vseh okrožij, marveč npr. tudi visok sindikalni funkcionar, višji oficir nemške armade, odgovoren za vojaške knjižnice, zastopnik organizacij slepih, ki je poročal o problemih mnogoštevilnih knjižnic za slepe idr.¹

2. Nemška državna biblioteka v Berlinu

O tej največji nemški splošnoznanstveni knjižnici naj navedem tu samo nekaj podatkov. Ustanovljena je bila kot javna knjižnica leta 1661² in se je imenovala v letih 1700—1918 Kraljevska knjižnica (Königliche Bibliothek), v letih 1918—1945 Pruska državna biblioteka (Preussische Staatsbibliothek), od 1946 do 1954 Javna znanstvena biblioteka (Öffentliche Wissenschaftliche Bibliothek).

Pred vojno je obsegala 3.200.000 zvezkov, med vojno je bila močno poškodovana in je pri tem izgubila okrog 800.000 knjig, alfabetski katalog (v knjižni obliki) in del stvarnega kataloga; poleg tega pa ji iz Zahodne Nemčije niso vrnil 1,8 milijona knjig, okrog 30.000 rokopisov, 217.000 avtografov, 2900 inkunabul, 250.000 kart in 136.500 zvezkov muzikalij. Zadržani fondi se hranijo v Marburgu/Lahn in v Tübingenu. Danes ima knjižnica spet okrog 2 milijona knjig v svojih skladiščih, v specialnih zbirkah pa 72.000 rokopisov in avtografov, blizu 800 inkunabul, blizu 300.000 geogr. kart, okrog 170.000 slik in grafičnih listov, blizu 7000 gramofonskih plošč, okrog 1300 filmov itd., dobiva okrog 4900 tekočih nemških časopisov, okrog 7300 tujih revij. Letni prirastek knjižnega fonda znaša okrog 75.000 zvezkov. Pridobiva ga z obveznim izvodom (s področja Berlina), z nakupom in zameno in upošteva pri tem vse panoge znanosti in umetnosti. Zbira zlasti vso pomembno tujo znanstveno literaturo in posebej skrbi za redno nabavo tujega revialnega tiska.

V notranji organizaciji je opazna orientacija na veliko število *specialnih čitalnic*, v katerih so na uporabo bogate priročne knjižnice z najrazličnejšimi pomožnimi kartotekami in tekoče strokovno časopisje. V njih so — poleg glavne informacijske službe — še posebne strokovne posvetovalnice za obiskovalce. Skupno število čitalnic je 13 s 425 sedeži in 86.000 knjig v priročnih knjižnicah.

Knjižnica ima na leto 95.000 obiskovalcev, 19.000 izposojevalcev na dom. Po medbibliotečni izposoji razpošlje letno 25.000 knjig.

Že po teh podatkih vidimo ogromen pomen Nemške državne biblioteke za znanstveno delo v republiki. Poleg njene velike skrbi za pridobitev in postrežbo bralcev je treba posebej omeniti še njeno živahno publicistično dejavnost. Izdaja razne občasne publikacije, predvsem bibliografije, pa tudi celo vrsto periodičnih publikacij: Jahrbuch der Bibliotheken; Archive und Dokumentationsstellen der DDR; Jahresberichte der Deutschen Staatsbibliothek; Berliner Titeldrucke; Gesamtverzeichnis ausländischer Zeitschriften 1939—1959; Bibliographische Mitteilungen itd.

Biblioteko vodi glavni direktor prof. dr. Horst Kunze, avtor znane bibliotekarskega priročnika Bibliotheksverwaltungslehre in številnih znanstvenih razprav s področja bibliotekarske stroke. V pomoč mu je namestnik in 5 oddelčnih direktorjev, blizu 30 znanstvenih bibliotekarjev in 5 znanstvenih sodelavcev. Skupno število osebja pa je, če sem si prav zapomnil, blizu 400. Tu so všeti tudi delavci v bibliotečni tiskarni, knjigoveznici, mizarskih delavnicah, fotolaboratorijih in šoferji za več avtomobilov.

Ko sem dne 18. marca prišel na glavno stopnišče velikanske stavbe Unter den Linden 8, sem znotraj s presenečenjem opazil jugoslovansko zastavo, ki je visela poleg nemške. Razobešeni sta bili v znak, da je v veliki avli razstava v spomin Vuka Stefanovića Karadžića. Razstavo je v strokovnem, estetskem in tehničnem pogledu vzorno uredila znanstvena sodelavka in referentka za slavistiko ga. Friedhilde Krause. Čeprav je bila odprta že od konca januarja, je imela še vedno pozorne in spoštljive obiskovalce. Zdaj so razstavo v celoti prenesli še v Halle.

3. Centralni inštitut za bibliotekarstvo

Centralni inštitut za bibliotekarstvo (Zentralinstitut für Bibliothekswesen) je bil ustanovljen leta 1950 s prvenstveno nalogo: šolanje bibliotekarjev. Leta 1952 je bil reorganiziran tako, da je postal osrednja znanstvena in metodična ustanova za raziskovanje teorije in prakse bibliotekarstva, za podpiranje in pospeševanje bibliotečnoznanstvenega, knjižnopropagandnega, bibliotečnopropagandnega, organizatoričnega in tehničnega dela splošnoizobraževalnih knjižnic kakor tudi za izdajanje pripomočkov in gradiva za delo v knjižnicah. Bibliotekarsko šolstvo pa se je v času po reorganizaciji CIB osamosvojilo.

V CIB dela 40-članski kolektiv, od tega je 25 strokovno-znanstvenih delavcev (raziskovalcev), 15 jih dela v upravi in v tehnični službi. Delo CIB se razvija v treh oddelkih:

I. oddelek: Teorija in praksa. Deset strokovno-znanstvenih delavcev tega oddelka se bavi z naslednjimi vprašanji:

1. zgodovina in teorija bibliotekarstva in njegova funkcija v sodobni družbi;
2. struktura bibliotekarstva, bibliotečna mreža;
3. teoretična vprašanja katalogov, bibliografij itd. (Bestands-schliessung);
4. delo z bralcem (Bestandvermittlung);
5. zgradbe in tehnična oprema knjižnic.

II. oddelek: Propaganda knjige (Literaturpropagande). V oddelku dela 10 strokovno-znanstvenih delavcev na tehle področjih:

1. formiranje in dopolnjevanje knjižnih fondov (Bestandaufbau);
2. evidentiranje in koordiniranje bibliografskih in dokumentacijskih del po vsej republiki;
3. pripravljanje in razpošiljanje gradiva za propagando knjige.

III. oddelek: Dokumentacija in propaganda knjižnic. Trije strokovno-znanstveni delavci v tem oddelku se bavijo:

1. z bibliotečno statistiko;
2. s propagando bibliotek;
3. zbirajo strokovno gradivo o bibliotekah in njihovi opremi, dia-pozitive, magnetofonske trakove (pogovori z bralci, govori in razprave na strokovnih konferencah itd.), plakate, letake, razno propagandno gradivo (pisma bralcem itd.), gradivo za opremo razstav itd.

Strokovna biblioteka CIB (nad 12.300 zvezkov) zbira domačo in tujo literaturo, dokumente in drugo gradivo za vsa področja teorije in prakse bibliotekarstva, zlasti splošnoizobraževalnega.

Publicistična dejavnost CIB je velika: v 11 letih je izdal nad 190 strokovnih publikacij. Med temi so odlični priročniki in pomagala (Kleine Bibliothekskunde, 1963; Systematik für allgemeinbildende Bibliotheken, 1962; Bücher zum Bibliothekswesen, 1960; Buchpflegefibel, 1960, itd.) in pomembne zbirke gradiva (npr. Gespräche mit Lesern in der Kinderbibliothek, 1963; Erfahrungsaustausch wissenschaftlich-methodischer Einrichtungen im Bibliothekswesen sozialistischer Länder, 1960, itd.). Izdaja tudi celo vrsto periodičnih publikacij: Der Bibliothekar, Zeitschrift für das Bibliothekswesen; Bibliotheksarbeit heute; Bibliographische Mitteilungen zum Bibliothekswesen; Beiträge zur Literaturkunde; Mitteilungen und Materialien; Bibliotheksstatistik; Informationsdienst für den Bestandaufbau der allg. bildenden Bibliotheken itd. Zadnja od navedenih publikacij izhaja tedensko in prinaša popise in ocene knjig, ki bodo izšle (ali so pravkar izšle). Izdajajo jo skupaj z organizacijo knjigotržcev v Leipzigu, od katere dobiva CIB podatke o knjigah, ki se tiskajo. Ob tem delu presodi CIB, koliko izvodov vsake

knjige bodo približno potrebovale knjižnice. Založniki sporočeno število izvodov vežejo močnejše za knjižnično rabo in jih rezervirajo za knjižnice.

Centralni inštitut izdeluje in tiska tudi kataložne listke za vse knjige, ki izidejo v NDR, in jih razpošilja knjižnicam navadno še pred izidom knjige. To ažurnost jim omogoča tesna povezava z založniki; ti namreč dajejo Centralnemu inštitutu na vpogled že rokopis knjige ali pa vsaj zadnji krtačni odtis, preden gre stavek v stroj. Pri sestavi strokovnih anotacij jim pomagajo z ocenami knjig tudi zunanji honorarni sodelavci.

Centralni inštitut vzdržuje najtesnejše stike s knjižnicami po vsej republiki. Prireja posvetovanja, seminarje, konference in daje pobude celotni bibliotečni mreži in bibliotekarskemu šolstvu. Svoje ljudi pogosto pošilja na teren na študij in ugotavljanje stanja ter v pomoč knjižnicam okrožij in okrajev; njegovi sodelavci pridobivajo za sodelovanje zunanje bibliotekarje, npr. pri raznih anketah, študijah itd. Tako dobiva CIB dragocen material, obenem pa uvaja mlade knjižničarje v strokovno delo.

Iz povedanega je razvidno, da je Centralni inštitut za bibliotekarstvo v Berlinu res edinstvena bibliotekarska ustanova; od njega so se že mnogo naučili bibliotekarji drugih dežel. Tudi jugoslovanski bibliotekarji naj bi poiskali možnosti, da se podrobneje seznaniijo z njegovimi delovnimi metodami in dognanji ter jih uporabijo zlasti pri organiziranju matične službe v knjižnicah.

4. Bibliotekarsko šolstvo v NDR

Zgodovina modernega bibliotekarskega študija v Nemčiji sega v leto 1886, ko je bila v Göttingenu ustanovljena univerzitetna stolica za bibliotečne pomožne znanosti. Leta 1920 je bil študij bibliotečne znanosti prenesen na univerzo v Berlinu. Tu je bil leta 1928 ustanovljen Inštitut za bibliotečno znanost. Zadnjo pobudo zanj je dal nekdanji generalni direktor Pruske državne biblioteke F. Milkau in je postal njegov prvi vodja. Po raznih preobrazbah v naslednjih desetletjih se je inštitut na Humboldtovi univerzi na novo organiziral v letu 1953/54. Vodstvo inštituta je tedaj prevzel prof. dr. Horst Kunzè, glavni direktor Nemške državne biblioteke. Med profesorji v povojni dobi je bil (do leta 1960) tudi Joris Vorstius.³

Iz razgovora s predavateljico bibliografije na tem inštitutu, docentko dr. Ruth Unger, posnemam naslednje podatke o delu inštituta in o univerzitetnem študiju bibliotekarstva:

Naloga inštituta je pospeševati znanstveno raziskovanje na bibliotekarskem področju, vzgajati študente za znanstveno raziskovanje in

jih z vajami in seminarji pripravljati na poklicno delo. Študij bibliotekarstva je vezan na specialni študij kateregakoli drugega predmeta, ki se predava na Humboldtovi univerzi. (Tehnike na univerzi ni, a iščejo možnost povezave bibliotekarskega študija tudi s tehničnimi predmeti.)

Študij obeh predmetov traja 5 let. V tem času imajo slušatelji na teden 4—6 ur bibliotekarskih predmetov in 20—24 ur predavanj iz druge stroke, skupno torej okrog 30 ur na teden. V semestralnih počitnicah je obvezna šesttedenska praksa v znanstvenih bibliotekah. Po petletnem študiju z raznimi vmesnimi izpiti in dveh diplomskih delih (iz obeh predmetov) prejme absolvent dvojno diplomu. Ta mu da pravico na dvoletni asistentski staž v velikih splošnoznanstvenih bibliotekah, po katerem doseže naslov »znanstveni bibliotekar«. Po dokončanem študiju se more zaposliti samo v bibliotečni stroki, ne pa v drugi stroki, čeprav jo je tudi v celoti študiral. Od absolventov se zahteva pasivno znanje 4 jezikov.

Od približno 60 kandidatov, ki se na leto prikladijo za ta študij, jih odberejo 10—15; pri tem sprejemajo kandidate z najbolj iskanimi kombinacijami obeh strok.

Za starejše bibliotekarje, ki nimajo bibliotekarskega študija na univerzi, prireja inštitut triletno tečajje; prijavljeni imajo vsake štiri tedne po 2 dni predavanja iz bibliografije, zgodovine bibliotek in bibliotekarstva, zgodovine znanosti, knjigoznanstva in bibliotekonomije.

Bibliotečni delavci z nazivom »bibliotekar« se šolajo na posebnih bibliotekarskih šolah v Berlinu in Leipzigu. V Berlinu je v sklopu Nemške državne biblioteke bibliotekarska šola za bibliotekarje znanstvenih bibliotek (za približno 100 slušateljev). Sprejema maturante gimnazij ali kake druge srednje šole. Študij traja s prakso vred 3 leta. V prvem letu imajo 17 tednov teorije in 25 tednov prakse, v drugem letu je teorije 31 tednov, prakse 6 tednov, v tretjem pa teorije 23 tednov in 10 tednov prakse. Program v tej šoli je nabit s predmeti (tudi do 34 ur tedensko). Predavajo se npr. katalogizacija (po 3 ure na teden vsa tri leta); zgodovina znanosti (4, 4, 4); bibliotekonomija (6, 2, 2); bibliografija (5, 2, 2); sistematika znanosti (2, 3, 3) itd. Šola ima stalno nastavljenega samo ravnatelja in tajnika, drugi predavatelji so honorarni.

Podobno je urejena tudi berlinska šola za dokumentaliste. Razlika je le v teoretičnih predmetih 1. leta; vanjo rajši sprejemajo absolvente različnih tehničnih šol.

Druga enako organizirana šola za bibliotekarje znanstvenih knjižnic (s kapaciteto 100 slušateljev) je v Leipzigu.

Bibliotekarji za splošnoizobraževalne knjižnice se šolajo na veliki strokovni šoli za bibliotekarje v Leipzigu. Ta je bila ustanovljena že leta

1913 kot Nemška šola za knjižničarje. Danes lahko sprejme okrog 400 slušateljev. Organizira tudi izredni študij (Fernstudium) za blizu 300 slušateljev. Študij na leipziški bibliotekarski šoli traja 4 leta (2 leti teorije, 2 leti prakse). Šola ima okrog 30 stalno nastavljenih oseb.

5. V Okrožni biblioteki v Potsdamu

Centralni inštitut za bibliotekarstvo, ki opravlja — da povem po naše — matično službo za vso republiko, se pri delu opira predvsem na matične centre v okrožnih in okrajnih knjižnicah. Izrazil sem željo, da bi vsaj na hitro rad videl eno od okrožnih knjižnic.⁴ Dogovorili smo se za obisk v okrožni knjižnici v Potsdamu. Direktor potsdamske Mestne in okrožne knjižnice (Stadt- und Bezirksbibliothek) g. Herbert Ross, ki sem ga bil spoznal že prejšnje dni na kongresu, mi je ob obisku podrobno orisal naloge in delo svoje ustanove in svoja izvajanja ilustriral z bogatim tiskanim gradivom. Tu morem podati le nekaj vtisov in podatkov o delu Mestne in okrožne knjižnice v Potsdamu.

Knjižnica je ena od večjih in boljših okrožnih knjižnic, saj ima nad 32.000 knjig s prostim dostopom in skupno 41 zaposlenih oseb. Delo se opravlja v naslednjih oddelkih:

1. propaganda knjige;
2. metodični oddelek in inšpekcija;
3. delo z mladimi bralci;
4. glasbeni oddelek;
5. knjigoveznica;
6. uprava.

Težišče dela strokovnega osebja je na delu z bralcem po načelu: prava knjiga mora v pravem času priti do pravega bralca. Zato je seveda treba neprestano obnavljati knjižni fond (in iz njega odstranjevati zastarele knjige), sestavljati vse mogoče kartoteke, izdelovati obsežne anotacije, ki jih vlepljajo kar na notranjo stran platnic, informirati bralca o novostih, propagirati knjižnice in knjige na terenu, med udeleženci raznih strokovnih tečajev, po zadrugah, podjetjih, tovarnah; treba je biti v stiku s terenom, teren študirati. Za dosego opisanih nalog izdaja knjižnica mnogo propagandnega gradiva, razne večje občasne publikacije (npr. odlično anotiran popis leposlovja: *Romane und Erzählungen. Eine Auswahl. 1963*, v 2 knjigah) in nekaj periodičnih doma razmnoženih publikacij.

Dela s katalogizacijo skoraj ni, saj sestavljajo razne kataloge in bibliografije kar z listki, ki jih oskrbuje Centralni inštitut za bibliotekarstvo.

Zato se strokovni delavci lahko poglobljajo v zgoraj opisano delo in se posvečajo organizaciji knjižnične mreže, nudijo strokovno in teh-

nično pomoč okrajnim, občinskim, vaškim in drugim knjižnicam v okrožju.

Za zaključek naj povem celotni vtis, ki sem ga dobil o bibliotekarstvu v Nemški demokratični republiki:

Na splošno se lahko reče, da je bibliotekarstvo v NDR na visoki stopnji razvoja. Z uspehom opravlja nalogo, ki mu jo družba nalaga: izobražuje, vzgaja in skrbi za razvedrilo ljudi, pospešuje kulturo, znanost in tehniko. Ne morem trditi, da je ta stopnja enakomerno dosežena po vseh okrožjih in okrajih. Videl sem v naglici le Berlin in sosednje okrožje. Nemški kolegi so mi sami govorili, da so po nekaterih okrožjih še v zaostanku, da so težave tudi pri njih velike. Vendarle so mi na vprašanje, če sem v Potsdamu videl morda vzorno, najboljšo okrožno biblioteko, odgovorili, da ne. Potsdamska je morda na 3. ali 4. mestu med najboljšimi.

Vzrok za uspešno napredovanje bibliotekarstva vidim v tem, da se pomena bibliotek ne zavedajo samo bibliotekarji, marveč tudi družbeni organi. Bibliotekarstvo je razmeroma močno dotirano (centralno iz centra, okrožno iz okrožij, okrajno od okrajev itd.). Drugi vzrok, da bibliotekarstvo NDR uspešno napreduje, vidim v dejstvu, da so znali nemški kolegi vzdržati tradicijo in tudi po vojni pravočasno poskrbeti za sistematično šolanje kadrov in da so si znali organizirati tako centralno bibliotekarsko institucijo, kakršna je Centralni inštitut za bibliotekarstvo v Berlinu.

Opombe:

¹ Oba referata, statut in poročilo o kongresu so medtem objavili v: Zentralblatt für Bibliothekswesen 78/1964, str. 193—208, 385—410.

² Leta 1961 so slavili 300 letnico in izdali obsežen spominski zbornik v dveh knjigah z razpravami o zgodovini in sodobni problematiki knjižnice in obsežno bibliografijo.

³ Prim. W. Dube u. R. Unger: Geschichte des Instituts für Bibliothekswissenschaft, v: Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt-Universität zu Berlin. Beiheft zum Jubiläumsjahrgang IX/1959-60, 81—84.

⁴ NDR, ki ima okoli 17 in pol milijona prebivalcev, se deli na 15 okrožij.